

(i) Printed Pages : 4

Roll No. ....

(ii) Questions : 9

Sub. Code :

0	3	3	6
---	---	---	---

Exam. Code :

0	0	0	4
---	---	---	---

B.A./B.Sc. (General) 4th Semester

1059

PUBLIC ADMINISTRATION (In all Mediums)

Paper—Financial Administration

(With Special Reference to India)

Time Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 90

Note :— (1) Attempt **five** questions in all, Q. No. 1 is compulsory.
Attempt other **four** selecting **one** from each unit.

(2) All questions carry equal marks.

1. Attempt any **nine** of the following in a brief manner (upto **30** words each).

- (a) Define Budget.
- (b) What is the purpose of Finance Bill ?
- (c) Functions of Drawing and Disbursing Officers.
- (d) What is Zero Based Budgeting ?
- (e) Composition of Public Accounts Committee.
- (f) Four principles of Budgeting.
- (g) What is the purpose of Audit ?
- (h) Which Article of the Constitution defines 'Money bill' ?
- (i) Two problems of Centre-State Financial relations.
- (j) What is rule of lapse ?
- (k) Compare 'Gross' and 'Net' Budgeting.
- (l) What is taken cut motion ?

UNIT—I

2. Define 'Public Finance' and 'Financial Administration.' Discuss the major aspects of Public Finance and highlight its significance.
3. What is the purpose of budgeting ? Discuss the process of budget preparation in India.

UNIT—II

4. Discuss the composition, functions and role of Finance Commission.
5. Discuss the organization of Union Ministry of Finance and examine its working.

UNIT—III

6. What are the functions of C & AG ? Examine its role.
7. Write notes on :
  - (a) Deficit Financing
  - (b) Public Expenditure.

UNIT—IV

8. Compare the composition and functions of Public Accounts Committee and Estimates Committee.
9. Why legislative control over Finances is required ? Examine the mechanism for this in India.

(हिन्दी माध्यम)

नोट :— (1) प्रश्न संख्या 1 अनिवार्य हैं, कुल पांच प्रश्न करें। प्रत्येक यूनिट में से एक प्रश्न का चयन करते हुए, चार प्रश्न करें।
(2) सभी प्रश्नों के समान अंक हैं।

1. निम्नलिखित में से किन्हीं नौ का संक्षिप्त उत्तर दें (प्रत्येक 30 शब्दों में) :
  - (क) बजट को परिभाषित करें।
  - (ख) वित्त विधेयक का उद्देश्य क्या है ?
  - (ग) आहरण और संवितरण अधिकारी के कार्य।
  - (घ) शून्य आधारित बजटिंग क्या है ?
  - (ङ) लोक लेखा समिति की संरचना।
  - (च) बजटिंग के चार सिद्धांत।
  - (छ) ऑडिट का उद्देश्य क्या है ?

(ज) संविधान का कौनसा अनुच्छेद 'धन विधेयक' को परिभाषित करता है ?

- (झ) केंद्र-राज्य वित्तीय संबंधों की दो समस्याएं।
- (ञ) चूक का क्या नियम है ?
- (ट) 'सूकल' और 'नेट' बजटिंग की तुलना करें।
- (ठ) टेकन कट मोशन क्या है ?

यूनिट-I

2. 'लोक वित्त' और 'वित्तीय प्रशासन' को परिभाषित करें। सार्वजनिक वित्त के प्रमुख पहलुओं पर चर्चा करें और इसके महत्व को उजागर करें।
3. बजटिंग का उद्देश्य क्या है ? भारत में बजट तैयार करने की प्रक्रिया पर चर्चा करें।
4. वित्त आयोग की संरचना, कार्य और भूमिका पर चर्चा करें।
5. केंद्रीय वित्त मंत्रालय के संगठन पर चर्चा करें और इसकी कार्यप्रणाली का परीक्षण करें।

यूनिट-III

6. सी तथा ए.जी. (C & AG) कै क्या कार्य हैं ? इसकी भूमिका का परीक्षण करें।
7. निम्न पर नोट लिखें :
  - (क) घाटे का वित्तपोषण
  - (ख) सार्वजनिक व्यय।

यूनिट-IV

8. लोक लेखा समिति और प्राक्कलन समिति की संरचना और कार्य की तुलना करें।
9. वित्त पर विधायी नियंत्रण की आवश्यकता क्यों है ? भारत में इसके लिए तंत्र का परीक्षण करें।

(पंजाबी अठ्ठाट)

नोट :— (1) ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 1 ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਕੁੱਲ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਚਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ।

1. ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੋ ਸੰਖਿਪਤ ਉੱਤਰ (ਹਰੇਕ 30 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ) ਦਿਉ :
  - (ੳ) ਬਜਟ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।
  - (ਅ) ਵਿੱਤ ਵਿਧੇਅਕ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਕੀ ਹੈ ?

- (ੲ) ਡਰਾਇੰਗ ਅਤੇ ਡਿਸਪਰਸਿੰਗ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜ।
- (ਸ) ਜੀਰੋ ਅਪਾਰਤ ਬਜਟਿੰਗ ਕੀ ਹੈ ?
- (ਹ) ਪਬਲਿਕ ਅਕਾਊਂਟਸ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਬਣਤਰ।
- (ਕ) ਬਜਟਿੰਗ ਦੇ ਚਾਰ ਸਿਧਾਂਤ।
- (ਖ) ਆਡਿਟ ਦਾ ਮਕਸਦ ਕੀ ਹੈ ?
- (ਗ) ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਕਿਹੜਾ ਆਰਟੀਕਲ 'ਮਨੀ ਬਿਲ' ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ?
- (ਘ) ਕੇਂਦਰ-ਰਾਜ ਵਿੱਤੀ ਸੰਬੰਧਾਂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ।
- (ਙ) ਚੂਕ ਦਾ ਕੀ ਨੇਮ ਹੈ ?
- (ਚ) 'ਗਰੇਸ' ਅਤੇ 'ਨੈੱਟ' ਬਜਟਿੰਗ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕਰੋ।
- (ਛ) ਟੇਕਨ ਕਟ ਮੋਸ਼ਨ ਕੀ ਹੈ ?

ਯੂਨਿਟ-1

2. 'ਲੋਕ ਵਿੱਤ' ਅਤੇ 'ਵਿੱਤੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ' ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ। ਲੋਕ ਵਿੱਤ ਦੇ ਮੁੱਖ ਪਹਿਲੂਆਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਮਹੱਤਵ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰੋ।
3. ਬਜਟਿੰਗ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਕੀ ਹੈ ? ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਬਜਟ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

ਯੂਨਿਟ-II

4. ਵਿੱਤ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਚਨਾ, ਕਾਰਜ ਅਤੇ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
5. ਕੇਂਦਰੀ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਸੀਗਨਲ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਕਾਰਜ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਪਰੀਖਣ ਕਰੋ।

ਯੂਨਿਟ-III

6. ਸੀ. ਅਤੇ ਏ.ਜੀ. ਦੇ ਕਾਰਜ ਕੀ ਹਨ ? ਇਸਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦਾ ਪਰੀਖਣ ਕਰੋ।
7. ਨਿਮਨ ਤੇ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :
(ੳ) ਡੈਫੀਸਿਟ ਫਾਈਨੈਂਸਿੰਗ
(ਅ) ਪਬਲਿਕ ਖਰਚ।

ਯੂਨਿਟ-IV

8. ਪਬਲਿਕ ਅਕਾਊਂਟਸ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਅਨੁਮਾਨ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕਰੋ।
9. ਵਿੱਤ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਧਾਨਿਕ ਨਿਯੰਤਰਣ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਿਉਂ ਹਨ ? ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਇਸ ਲਈ ਤੰਤਰ ਦਾ ਪਰੀਖਣ ਕਰੋ।